

Posudek na bakalářskou práci Dity Valnerové
Křesťanství v Indii
(Christianity in India)
ÚJCA, FFUK, Praha 2011, 41 stran

Dita Valnerová, studentka hindštiny, si za téma své bakalářské práce zvolila křesťanství v Indii. Třebaže se jedná o problémový okruh značně široký, a jistě by proto bylo vhodné jej zúžit zaměřením na konkrétní jev či historickou etapu vývoje křesťanství v Indii, úkol, který si Valnerová v úvodu své práce vytyčila, totiž poskytnout jakýsi základní exkurz do dané problematiky, bez větších námitek zdárně splnila. Na rozdíl od mnoha jiných témat spojených s některým z indických náboženství je navíc otázka křesťanství v Indii v češtině minimálně zpracována, a tak lze podobný odborný příspěvek zajisté uvítat. Dost možná si jím autorka předběžně zmapovala terén, na němž se v budoucnu pustí do konkrétněji zaměřeného badatelského výzkumu.

Práce je smysluplně strukturována do tří kapitol – historický nástin křesťanství v Indii sleduje vývoj tohoto náboženství od částečně legendistických počátků přes jednotlivá klíčová zastavení na téměř dvoutisícileté pouti napříč indickými dějinami. Tato kapitola je nejrozsáhlejší, hutně napsaná, a přesto přehledná, autorka v ní prokazuje velmi dobrou schopnost pracovat se sekundární literaturou různého typu a následně skrze kompilační syntézu dílčích poznatků vytvořit kompaktní celek. Rovněž druhá kapitola, křesťanství v indické společnosti, pěkně odpovídá zvolenému úhlu pohledu, pochválit lze bez pochyb logickou cestu autorčiných úvah – skrze reflexi náboženské konverze nejprve vytyčí daný problém, tím jej pojmenuje jako klíčový v celospolečenském kontextu, následně sleduje jeho projevy v současné společnosti, a to včetně tragických excesů v podobě násilí mezi náboženstvími. Proto zde trochu překvapí odbytá, až příliš stručná pasáž týkající se komunalismu, zejména ve srovnání s předchozím podrobným historickým přehledem. Jedná se o nanejvýš aktuální problém indických křesťanů i hinduistů, který by si bez pochyb zasloužil větší pozornost. Podobná uspěchanost a v důsledcích jistá informační nevyváženost je bohužel patrná i ze třetí kapitoly, opět ovšem s přihlédnutím k takřka vzorovým pasážím historickým. V ní se autorka zmiňuje o lidovém křesťanství, rozšířeném především mezi kmenovým obyvatelstvem, jehož synkretický charakter zajímavě chápe jako potenciální most mezi různými indickými náboženstvími.

Předložená práce představuje stylisticky velmi pěkný a dobře čitelný text, který svědčí o autorčině myšlenkové vyzrálosti i schopnosti dobře se vyjadřovat, opřít svá tvrzení o vhodně zvolené citace či odkazy na literaturu, a nikoliv jen přepisovat myšlenky jiných autorů. Také ke zvolené sekundární literatuře, s níž autorka velmi dobře pracuje, ani k jejímu rozsahu, který zcela odpovídá bakalářské práci, nelze mít výhrady, neboť v ní nechybí žádné zásadní dílo věnující se problematice křesťanství v Indii.

Přesto se mi některé formulace, především z poslední třetiny textu, z něž je bohužel více než patrné, že autorku již tlačil čas, nezdají příliš vhodné, v některých případech snad dokonce sporné nebo nesmyslné. Ty nejkřiklavější příklady zde uvádím coby otázky, na nichž by autorka měla vystavět svou ústní obhajobu práce:

- „Vědět, jak se v průběhu staletí měnil názor Evropanů na kasty, znamená porozumět celému vztahu střetávání dvou kultur.“ (s. 28) Je tato teze pravdivá? Pokud ano, muselo by se spolu se změnami přístupu ke kastám také měnit přijetí křesťanství většinou společností, což se ale zjevně nestalo.
- Co se míní tvrzením, že je kasta „civilní zřízení“. (s. 28)
- Co si autorka představuje, označí-li lidový hinduismus za svět, „kde splývají hranice mezi náboženskými identitami a institucemi“? (s. 34) Není to spíše právě naopak?

- Nelze souhlasit, že by proces národního uvědomění, resp. indického nacionalismu, od konce 19. stol. postihl křesťanské komunity jen málo (s. 32) – naopak řada významných křesťanských myslitelů a prvních teologů byla současně velmi aktivními bojovníky za práva Indů a posléze i indickou svobodu (např. Brahmabándhav Upádjháj, N.V. Tilak, S. Jesudason, C. Andrews – ten dokonce patřil do nejužšího kruhu Gándhího spolupracovníků).
- Na stejném místě (s. 32) jakýsi myšlenkový můstek k dalšímu tématu (komunalismus) nedává příliš smysl, protože radikální hinduistické organizace sice již v dané době (1. pol. 20. stol.) vznikaly, ale jejich vztah ke křesťanství byl vágní, ne-li spíše nezainteresovaný. Konverze, na něž je z pohledu hinduistických komunalistů křesťanství zúženo, se do centra jejich pozornosti dostaly poprvé (pomineme-li aktivity Árjasamádže na přelomu století, které ale nelze označit za komunalistické) až na konci 50. let, se skutečnou silou až od let 90.
- „Doposud jsme se zabývali křesťanstvím v Indii z hlediska historického a sociologického. Skrze tyto vědní disciplíny se nám jeví jako cosi v podstatě jednotného, více či méně odděleného od místního prostředí a bez nějaké zvláštní interakce s ním.“ (s. 34) Je tato výpověď skutečně pravda? Nemluvila autorka výše spíše o opaku? Co touto odděleností tedy míní?

Ke zmíněným kritickým výtkám přikládám ještě následující tematické okruhy, o nichž by během obhajoby práce rovněž měla být řeč:

- Napětí mezi trendy v indickém křesťanství ve 20. století a v současnosti (viz s. 24) – co a proč převažuje, co se zdá být na ústupu, jaké dobové sociální či politické charakteristiky dnes křesťanskou komunitu v Indii nejvíce ovlivňují?
- Politické konotace v nejchudších indických státech – jaký je vztah křesťanů k establishmentu indického státu a k jeho pojetí sekularismu?
- Zamyslet se nad napětím mezi deklarovaným náboženským pluralismem, v rámci něž kupř. katolická církev vyzývá k upřímnému dialogu s jinými náboženstvími, a indickou realitou, kde nejen dochází ke komunalistickému násilí, ale i ke stálým konverzím, mnohdy provázeným nesnášenlivou rétorikou.
- Lze srovnat křesťanské komunity z různých geografických celků Indie – jak se liší křesťanství na jihu, na severu a severo-východě? Jaké problémy řeší, jaké je sociální složení věřících a vztah k okolní většinové společnosti?
- Nevyjasněná identita indických křesťanů je v závěru práce zmíněna jako příležitostný zdroj komunalistického násilí ze strany hinduistů – jak se ale její nejasnost projevuje u křesťanů samotných? Není rovněž zdrojem nějakého napětí?

Bakalářská práce Dity Valnerové i přes uvedené drobné výhrady působí seriózním dojmem a vřele ji doporučuji k obhajobě, s navrženým hodnocením výborně.

V Praze 12.6.2011

Zdeněk Štipl